

چهارشنبه ۱۷ فروردین ۱۴۰۱ ‏• ۴ رمضان ۱۴۴۳ ‏• ۶ آوریل ۲۰۲۲ ‏• سال نوزدهم ‏• شماره ۴۲۵۰ ‏• ۱۲ صفحه اذان ظهر تهران ۱۳۰۷ ‏• اذان مغرب ۱۹:۴۸ ‏• اذان صبح فردا ۵:۱۷ ‏• طلوع آفتاب ۶:۴۳

www.sharghdaily.ir

روزنامه شتر

روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷ • تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹
تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸ • توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز • تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: مصیم • تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵

زاویه

خشونت در زندگی ما جاری است، پنهان و آشکار

◆ امیر صدری

ایام نوروز و تعطیلات سال نو فرصت مغتنم و مناسبی است برای استراحت و تجدید روحیه، دیدار با دوستان و آشنایان، مسافرت و کلا اتفاق‌های خوب، تعطیلات امسال به‌خصوص پس از دو سال محدودیت‌های کرونایی و روزها و ماه‌های تلخی که ایرانیان پشت سر گذاشته بودند، به شرایط خاصی بدل شد. این فرصت به زمانی مغتنم برای تجدید دیدارها، تلافی‌کردن سفرهای نرفته و استراحت و تمدد اعصاب و تخلیه فشارهای عصبی روزها و ماه‌های تلخ گذشته بدل شد.

شاید در چنین شرایطی سخن گفتن از موارد تلخ و ناراحت‌کننده به صلاح نباشد اما آنچه لازمه فعالیت در حوزه روزنامه‌نگاری است و باید حتماً به کار گرفته شود نگاه انتقادی، صریح و شفاف و خارج از مصلحت‌اندیشی است؛ بنابراین اگر این یادداشت در آغاز سال نو به تلخی می‌زند امیدوارم به تلخ‌کامی نینجامد و صرفاً به عنوان طرح دیدگاهی انتقادی برای تعمق در نظر گرفته شود. واقعیت این است که در ایام نوروز و تعطیلات سال نو اتفاقات زیادی در جهان و ایران رقم خورد؛ از شکسته‌شدن رکوردهای سفر و تردد در جاده‌های کشور تا کاهش مشهود آمار مرگ و میر ناشی از کرونا و پیشرفت‌ها و پسررفت‌های مذاکرات برجام و جشن صعود تیم ملی به جام جهانی و سپس قرعه‌کشی جام جهانی که سوژه ابرازنظرهای فراوانی شد. اما آنچه به نظر من حضورش مشهودتر (با شاید ناراحت‌کننده بود) بود عنصر و موضوع خشونت بود. غیرقابل‌تحمل‌ترین و ناراحت‌کننده‌ترین رفتار انسانی که در این ایام هم مثل همیشه، در اخبار حاضر بود.

دامنه‌دارترین اخبار مرتبط با خشونت قطعاً جنگ اوکراین بود، اما جالب بود که تراژیک‌ترین رخداد ممکن، برای چند روز در حوزه اخبار و رسانه تحت تأثیر یک سیلی قرار می‌گیرد. ویل اسمیت، بازیگر معروف، به‌دلیل شوخی‌ای که مجری اسکار با همسر او انجام داد، سیلی به صورت او نواخت و سپس خشونت کلامی سمت او روانه کرد. جالب بود که این خشونت آشکار جهانیان را به چند دسته تبدیل کرد و برخی را به توجیه و تزکیه خشونت واداشت. حق قطعاً با ویل اسمیت بود و او و همسرش قربانی رفتاری نابجا بودند، اما هرچه بود دلیلی برای خشونت و توجیهی برای ابراز خشونت نبود.

درنداکتر اینکه در مقیاسی بسیار بزرگ‌تر خشونت در جنگ اوکراین تبلور یافته است. جنگ اوکراین، جنگ یمن و کلا هر جنگ دیگری افراطی‌ترین رفتار خشونت‌آمیز است و طبیعی است که تقبیح شود، اما اینکه حساسیت انسانی در برخورد با اخبار جنگ که حالت مزمن می‌یابد کاهش پیدا می‌کند، درنداک است.

نمود دیگر خشونت در این روزها متأسفانه در جامعه ما و در روزی که قاعدتا روز جشن ملی بود شکل گرفت. ابراز خشونت علیه بانوانی که برای تماشای مسابقه فوتبال تیم ملی به ورزشگاه مشهد رفته بودند و قربانی خشونت و رفتاری ناعادلانه شدند. احساس تلخی بسیاری در جامعه ایجاد شد و قطعاً در عرصه بین‌المللی باعث تبعات فراوانی برای کشورمان خواهد شد.

جدا از این نمودهای آشکار خشونت در داخل و خارج مرزهای کشور، خشونت پنهان اما درنداک دیگری هم در جریان بود که متأسفانه با مسببان آن برخورد نمی‌شود. در واقع یکی از مشهودترین نمودهای خشونت در جامعه ما که به‌خصوص در ایام سفرهای نوروزی بسیار خبرساز می‌شود، موضوع سوانح و تصادفات رانندگی و میزان تلفات آن است. استاندارددنبودن خودروها و ناکارآمدی آنها و مشکلات جاده‌ای و نبود فرهنگ مناسب رانندگی همگی باعث بروز آمار تأسف‌بار سوانح رانندگی و میزان بسیار بالای مرگومیر می‌شود. رفتار غیرمسئولانه مدیران ارشد صنایع خودروسازی و ناظران بر عملکرد آنها، درحالی‌که می‌دانند و آگاه هستند که نتیجه عملکرد فاجعه‌بار آنها چه سوانح و تصادفات وحشتناکی است، نمود آشکار خشونتی پنهان است که نتایج آن به اندازه تلفات جنگ – خشونت آشکار – یا حتی بیشتر از آن است.

خشونت زشت‌ترین، غیرموجه‌ترین، خسارت‌بارترین و غیرعقلانی‌ترین رفتار انسانی است، اما آن‌قدر در بطن و حاشیه زندگی ما جاری است که گاه متأسفانه حساسیتمان را به آن از دست می‌دهیم.

چهارشنبه ۱۷ فروردین ۱۴۰۱ • ۴ رمضان ۱۴۴۳ • ۶ آوریل ۲۰۲۲ • سال نوزدهم • شماره ۴۲۵۰ • ۱۲ صفحه اذان ظهر تهران ۱۳۰۷ • اذان مغرب ۱۹:۴۸ • اذان صبح فردا ۵:۱۷ • طلوع آفتاب ۶:۴۳

www.sharghdaily.ir

حقوق

روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: میدان فاطمی، خیابان بهرام مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷ • تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹
تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸ • توزیع: شرکت پیام‌رسان سبز • تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: مصیم • تلفن: ۴۴۵۳۳۷۲۵

حقوق شهروندی در ماه رمضان

از تجسس خودرو تا فروش نان بربری

◆ ابراهیم ایوبی
◆ وکیل دادگستری

با شروع ماه مبارک رمضان موضوع خوردن و آشامیدن در ملاءم و تبعات آن نقل محافل می‌شود. امسال و یک روز پیش از شروع ایام روزه‌داری، دادستان کل کشور در نامه‌ای خطاب به فرمانده نیروی انتظامی بر حرمت این ماه تأکید و مواردی را متذکر شد. در بخشی از این نامه که در خبرگزاری «ایسنا» منتشر شده، آمده است: «از طریق رسانه‌های عمومی حرمت روزه‌خواری در ملاءم و انظار عمومی مورد تأکید قرار گیرد و کسانی که به هر دلیل روزه نینستند، باید از تظاهر به روزه‌خواری خودداری کنند و در صورت ارتکاب تحت عنوان اقدام به جرم مشهود با آسان برخورد قانونی لازم صورت گیرد و از آنجا که اتومبیل حریم خصوصی تلقی نمی‌شود، تظاهر به روزه‌خواری در خودرو نیز مشمول برخورد قانونی خواهد بود». از دیدگاه حقوقی چند نکته قابل بررسی است: اول، جایگاه نامه دادستان کل کشور در نظام حقوقی ما؛ دوم، اصل مجرمانه‌بودن عمل روزه‌خواری؛ و سوم اینکه خودرو حریم خصوصی است یا خیر؟ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در دو اصل مرجع تفسیر قانون اساسی و قانون عادی (مصوبات مجلس شورای اسلامی) را تعیین کرده است. بر مبنای اصل ۹۸، تفسیر قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان است که با تصویب سه‌چهارم اعضا انجام می‌گیرد. همچنین مطابق اصل ۷۳ شرح و تفسیر قوانین عادی در صلاحیت مجلس شورای اسلامی است. مفاد این اصل مانع از تفسیری که دادرسان در مقام تمیز حق از قوانین می‌کنند، نیست. در نتیجه قضات می‌توانند در هنگام رسیدگی به پرونده‌های مربوط به عمل روزه‌خواری، تفسیر و استنباط خود را از قوانین مجازات اسلامی و دادرسی کیفری داشته باشند؛ اما رهنمودهای دادستان کل کشور برای نیروی انتظامی که ضابط قضائی محسوب می‌شود، الزام‌آور است. از سویی دیگر، به موجب اصل ۳۶ قانون اساسی حکم به مجازات و اجرای آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد. در راستای این قاعده،

ماده ۲ قانون مجازات اسلامی جرم را این‌گونه تعریف کرده است: «هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می‌شود». پس عملی که مجازات ندارد، دارای وصف مجرمانه نیست. درباره روزه‌خواری تنها متن قانونی که مراجع قضائی کیفری به آن استناد می‌کنند، ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) است که بیان می‌دارد: «هرکس علناً در انظار و اماکن عمومی و معابر تظاهر به عمل حرامی کند، علاوه بر کیفر عمل به حبس از ۱۰ روز تا دو ماه یا تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم خواهد شد». روزه‌خواری به شکل مستقل جرم‌انگاری نشده است، در نتیجه مشمول بخش دوم ماده یعنی «عمل حرامی که دارای کیفر نیست؛ ولی عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند» می‌شود. تا پیش از تصویب قانون آیین دادرسی کیفری جدید (مصوب سال ۱۳۹۲ با اصلاحاتی در سال ۱۳۹۴) اختلافی بین قضات در این زمینه نبود؛ اما با تصویب این قانون و نظر به تبصره ماده ۳۰۶ که بیان می‌دارد: «منظور از جرائم منافی عفت در این قانون، جرائم جنسی حدی، همچنین جرائم رابطه نامشروع تعزیری مانند تقبیل و مضاجعه است». از این تاریخ به بعد دو تفسیر متفاوت بین قضات کیفری رایج شد: گروهی که روزه‌خواری را مانند گذشته جرم می‌دانند و دسته‌ای که به اسناد این تبصره روزه‌خواری را هرچند عملی خلاف شریعت اسلام و حرام می‌دانند؛ ولی با توجه به عدم اطلاق وصف جریحه‌دارکردن عفت عمومی بر آن، موضوع را خارج از ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی دانسته و از تاریخ تصویب تبصره ماده ۳۰۶ قانون آیین دادرسی کیفری (۱۳۹۴،۱۳۹۴)، فاقد وصف کیفری می‌دانند. بر مبنای دیدگاه دوم، در سال ۱۳۹۶ یکی از دادایران دادرسی شهرستان اسلامشهر در پرونده‌ای که به او ارجاع داده شده بود، این‌گونه تصمیم اتخاذ کرد: «با توجه به عدم جرم‌انگاری بزهی تحت عنوان روزه‌خواری و بسا توجه به اینکه معتقدان به جرم‌بودن عمل مذکور، ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) را مستند ادعای خود قرار می‌دهند، درحالی‌که عمل روزه‌خواری در ملاءم، شرط سوم از شرایط سه‌گانه قسمت اول ماده ۶۳۸ (علناً در اماکن عمومی، حرام‌بودن عمل، کیفر مقرر در قانون) یعنی

بندهای آبخیزداری برای مهار و بهره‌برداري از سيلاب و جريانات سطحی با مشارکت مردم محلی قصر قند سيستان‌وبلوچستان احداث و از آنها بهره‌برداري می‌شود. / عکس: محمدمهدی ورال، ایرنا

داشتن کیفر مقرر در قانون را نداشته و شرط دوم از شرایط دوگانه قسمت دوم ماده ۶۳۸ (کیفرنداشتن نفس عمل، جریحه‌دارکردن عفت عمومی) یعنی جریحه‌دارکردن عفت عمومی را نیز دارا نیست؛ زیرا با توجه و استناد به تبصره ماده ۳۰۶ قانون آیین دادرسی کیفری که اشعار می‌دارد «منظور از جرائم منافی عفت، جرائم جنسی حدی، همچنین جرائم رابطه نامشروع و تعزیری مانند تقبیل و مضاجعه است»، نتیجتاً روزه‌خواری ازجمله جرائم منافی عفت نبوده و عفت عمومی را جریحه‌دار نمی‌کند؛ بنابراین با توجه به جرم‌نبودن عمل ارتكابی، قرار منع تعقیب مستندا به ماده ۲۶۵ از قانون آیین دادرسی اظهار صادر و اعلام می‌شود». جالب اینکه قرار صادرشده مورد موافقت دادایار انظار نیز قرار گرفت. نکته آخر حریم خصوصی تلقی نکردن خودروی شخصی است. این موضوع اولین بار در تبصره ۵ قانون حمایت از آمران به معروف و ناهاین با توجه به جرم‌نبودن عمل ارتكابی، قرار منع تعقیب مستندا به ماده ۲۶۵ از قانون آیین دادرسی اظهار صادر و اعلام می‌شود». جالب اینکه قرار صادرشده مورد موافقت دادایار انظار نیز قرار گرفت. نکته آخر حریم خصوصی تلقی نکردن خودروی شخصی است. این موضوع اولین بار در تبصره ۵ قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب ۱۳۹۴ (قانونی که حسن روحانی حاضر نشد مطابق اصل ۱۱۳ قانون اساسی آن را ابلاغ کند و از سوی رئیس وقت مجلس، علی لاریجانی ابلاغ شد) مطرح شد؛ «اماکنی که بدون تجسس در معرض دید عموم قرار می‌گیرند، مانند قسمت‌های مشترک آپارتمان‌ها، هتل‌ها، بیمارستان‌ها و نیز وسایل نقلیه مشمول حریم خصوصی نیست». جدای از این حکم در قانونی خاص آمده و با توجه به اصل تفسیر مضیق (محدود) قوانین کیفری را نباید به دیگر موارد تفسری داد؛ حکم ماده نیز قابل انتقاد است: فرض کنیم فردی در کنار پنجره خانه‌اش مشغول نوشیدن چای باشد و از خیابان مجاور بتوان او را مشاهده کرد. آیا آن بخش از خانه او حریم خصوصی نیست؟ درمورد خودرو هم نمی‌توان با یک قاعده کلی خودروی شخصی را از شمول حریم خصوصی خارج کرد و با توجه به شرایط و اوضاع و احوال بهتر است تشخیص بر مبنای قضات سپرد. در آخرین لحظات نگارش این یادداشت شنیده شد که به گفته یکی از اعضای شورای شهر ماکو، بنا بر ابلاغیه ستاد امر به معروف و نهی از منکر استان آذربایجان غربی به این بهانه که نان بربری نماد صحنه‌ها است، نانوانان این صنف مکلف‌اند در نوبت صبح تعطیل باشند. جدای از اینکه چنین تصمیمی قانونی و در حوزه ستاد امر به معروف و نهی از منکر است یا خیر، باید گفت این‌گونه رفتارها تنها موضوع رعایت حرمت ماه رمضان را لوث می‌کند.

کارگری

فوتبال بر جنازه ۶۵۰۰ مهاجر

وقایعی که در مشهد رخ داد و پاشیدن اسپری فلفل بر صورت دختران و زنان علاقه‌مند به حضور در ورزشگاه، نشانگر بخشی از تفاوت‌ها و تبعیض‌هایی است که سال‌هاست زنان کشورمان درگیر آن هستند. این چند روز که جهان درگیر مراسم قرعه‌کشی جام جهانی فوتبال بود، فعالان زن و حقوق بشر نیز در راستای حمایت از اقلیت‌ها و زنان تلاش‌هایی انجام داده‌اند. آنان بر تبعیض‌هایی که در قطر و در هنگام آماده‌سازی این کشور برای جام جهانی رخ داده متمرکز بودند و برنامه‌هایی برگزار کردند مثلا قراردادان ۶۵۰۰ توپ فوتبال سوراخ‌شده در جلوی دفتر فیفا در هنگام برگزاری مراسم قرعه‌کشی. این توپ‌ها به نشانه کشته‌شدن ۶۵۰۰ کارگر مهاجری است که در این مدت به دلیل فشارهای وارده جان خود را از دست دادند. همچنین در هفتادومین کنفره سالانه فیفا، لیز کلاونس، رئیس اتحادیه فوتبال نروژ، یک سخنرانی متناقضانه ایراد کرد که در آن تصمیم برگزاری جام جهانی در قطر را «غیرقابل قبول» خواند. اظهارات کلاونس تنها یک روز پس از آن بیان شد که اتحادیه جهانی بازیکنان و یک فدراسیون جهانی اتحادیه‌های کارگری نامه‌ای سرکشاده منتشر کردند که در آن از قطر به دلیل ادامه شرایط بد کاری برای مهاجران در آستانه مسابقات انتقاد کرد. هرچند در این بیانیه به برخی «نشانه‌های دلگرم‌کننده پیشرفت» اشاره شده بود. کلاونس، بازیکن سابق تیم ملی نروژ که خود اولین رئیس زن فدراسیون فوتبال این کشور نیز هست گفت که وقتی قطر در سال ۲۰۱۰ انتخاب شد «منافع اصلی» این ورزش نادیده گرفته شده و حقوق بشر، برابری، دموکراسی، از اهداف اصلی فوتبال و تصادفات خودروسازی و ناظران بر عملکرد آنها، درحالی‌که می‌دانند و آگاه هستند که نتیجه عملکرد فاجعه‌بار آنها چه سوانح و تصادفات وحشتناکی است، نمود آشکار خشونتی پنهان است که نتایج آن به اندازه تلفات جنگ – خشونت آشکار – یا حتی بیشتر از آن است.

خشونت زشت‌ترین، غیرموجه‌ترین، خسارت‌بارترین و غیرعقلانی‌ترین رفتار انسانی است، اما آن‌قدر در بطن و حاشیه زندگی ما جاری است که گاه متأسفانه حساسیتمان را به آن از دست می‌دهیم.

خبرخوانی

پاک‌سازی مین و کم‌تخصص‌ها

هم‌زمان با روز جهانی آگاه‌سازی از مخاطرات مین کانون وکلای دادگستری مرکز، گزارش درباره مین‌زدایی در کشور منتشر کرده است. براساس اطلاعات اشاره‌شده در این گزارش، در دوران جنگ، قریب به ۲۰ میلیون مین در منطقه‌ای به وسعت چهارمیلیون و ۲۰۰ هزار هکتار در مرزهای ایران با عراق کاشته شد که با پاک‌سازی‌های صورت‌گرفته حدود سه میلیون هکتار از اراضی ایران، آلوده به مین است و بیش و ۱۵ تا ۱۶ میلیون مین نیز در خاک کشور قرار دارد. دراین‌میان نکته‌های مختلفی مطرح است؛ ازجمله چگونگی خنثی‌سازی مین که درحال‌حاضر روند پاک‌سازی مناطق آلوده به مین از سال ۱۳۶۶ از سوی نیروهای ارتش، سپاه و بسیج آغاز شده و وزارت کشور از سال ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۲ مسئولیت پاک‌سازی مین‌ها را بر عهده گرفته است. از سال ۱۳۸۳ کار پاک‌سازی مناطق آلوده به مین بر عهده مرکز مین‌زدایی کشور که وابسته به وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح است، گذاشته شد. طبق اظهارات نماینده وقت شهر میروان و سروآباد در مجلس نهم شورای اسلامی این وزارت نیز کار خنثی‌سازی را از طریق مناقصه به افراد و شرکت‌هایی واگذار می‌کند که اغلب تخصص کافی نداشته و فاقد امکانات فنی هستند. از سوی دیگر کودکان ۴۰ درصد از افرادی را تشکیل می‌دهند که بر اثر انفجار مین‌های زمینی دچار معلولیت می‌شوند. طبق این گزارش دلایل گوناگونی برای کندی روند پاک‌سازی وجود دارد که از آن جمله می‌توان به موارد مختلف اشاره کرد ازجمله ۱- فقدان نقشه مین‌ها ۲- اعمال تحریم‌ها و نبود دستگاه‌های پیشرفته ۳- فقدان اراده و سرعت در عملکرد ۴- فقدان برنامه اقدام اثربخش و گزارش‌دهی، نکته مهم دیگر در سازوکار اختصاص بودجه است که بنا بر تحقیق‌های در دسترس، هزینه تولید هر مین حدود دو دلار و خنثی‌سازی آن بیش از هزار دلار است. ارزیابی‌های به‌عمل‌آمده حاکی از آن است که برای پاک‌سازی مناطق آلوده به مین ۳۰۰ میلیارد دلار هزینه لازم است که قطعاً چنین بودجه‌ای نمی‌تواند اختصاص بگیرد. در زمینه اقدامات حمایتی از قربانیان مین در سال ۱۳۷۲ قانون برقراری حقوق وظیفه یا مستمری بازماندگان آن دسته از مهاجران و کسانی که به مناطق جنگی مراجعت کرده و به علت برخورد با مواد منفجره معلول یا فوت می‌شوند، تصویب شد. این قانون در عمل با مشکلاتی مواجه شد که در نتیجه چندین بار اصلاح شد؛ درعین‌حال کمیسیون به این موضوع اختصاص داده شده است؛ ولی به نظر می‌رسد حسب وظیفه، این نمایندگان تکلیف دارند که از منافع دولت دفاع کرده و حتی‌الامکان کسی را به وظیفه‌بگیران آن اضافه نمی‌کنند. درعین‌حال یکی از مهم‌ترین مشکلات قربانیان ناشی از مین، طولانی بودن روند رسیدگی به پرونده آنان است. چنان‌که طبق گفته این قربانیان، تشکیل کمیسیون سهال‌ها و در مواردی دهه‌ها سال به طول می‌انجامد و این روند کند تماماً به ضرر مصدومان است. با اینکه مقررات زیادی در زمینه کاهش زمان و مسیر در نظر گرفته شده است. از سوی دیگر ایران تاکنون به کنوانسیون اتاوا نپیوسته است. این در حالی است که آمارها حکایت از آن دارد که کشورهایی که در این سال‌ها همکاری بیشتری با سازمان ملل برای پاک‌سازی مین‌های آلوده به مین داشته‌اند، شمار قربانیان‌شان هم کاهش چشمگیری داشته است. کانون وکلای دادگستری مرکز در انتهای این گزارش راهکارهایی هم به کمیسیون حقوق بشر ارائه داده است.